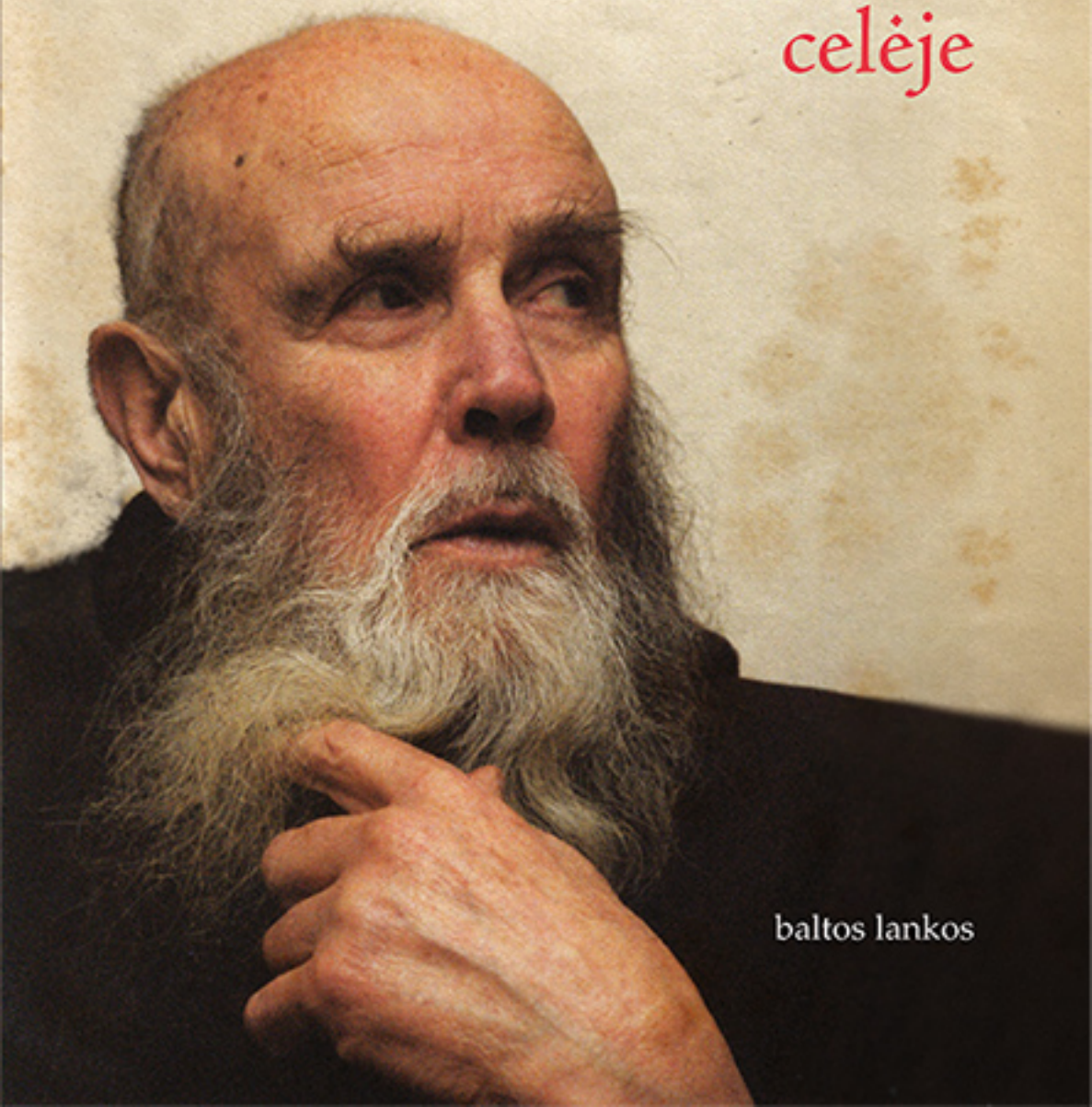

Vita Morkūnienė

2018-ieji – jubiliejiniai
Tėvo Stanislovo metai

Pokalbiai Tėvo Stanislovo celėje

baltos lankos

Vita Morkūnienė

Pokalbiai
Tėvo Stanislovo
celėje

baltos lankos

Trečioji laida

Redaktorė
Rima Šovienė

Korektorė
Romėna Račkaiytė-Čėpaitienė

Maketuotojas
Zigmantas Butautis

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinių, esančių bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

ISBN 978-609-479-060-7

© Vita Morkūnienė, 2006, 2007, 2018

© Algimantas Aleksandravičius, nuotrauka, 2006

© Juozas Bindokas, nuotraukos, 2006

© Vita Morkūnienė, nuotraukos, 2006

© Giedrius Baranauskas, viršelio nuotrauka, 2018

© Baltų lankų leidyba, 2006, 2007, 2018

Turinys

1. Iš tylos sugrįžta žodžiai	7
2. Kelias	9
3. Dovanos ir pamokos	13
4. Susitikimas	17
5. Pokalbis „Grįžtantį reikia priimti“ (1993)	21
6. Pokalbis „Susisielojimai“ (1994)	35
7. Pokalbis „Rilkė – visam gyvenimui“ (1994)	45
8. Pokalbis „Portretas „Paberžės vaikų“ akimis“ (1996)	55
9. Pokalbis „Saldaus keršto receptas“ (1998)	65
10. Pokalbis „Santarvė moko laukti ir augti“ (2000)	77
11. Pokalbis „Gyvenimas pakėlus sparnus“ (2001)	89
12. Pokalbis „Čia ir dabar“ (2001)	99
13. Atsiskyrimas	107

Vitos Morkūnienės nuotrauka

Iš tylos sugrįžta žodžiai

Tėvui Stanislovui – Algirdui Mykolui Dobrovolskiui, – kapucinų vienuoliui, misionieriui, kunigui, pamokslininkui, šiemet būtų sukakę 100 metų.

Praėjo beveik trylika metų, kai jo nebėra. Ir vis tiek dar sunku, neįprasta sakyti: „Buvo, gyveno...“ Gal ir nereikia.

Tėvas Stanislovas yra sakęs: „Jeigu kada minėsite mane, kalbėkite ne apie mane, o apie mano nuveiktus darbus.“ Bene didžiausias Tėvo Stanislovo nuopelnas buvo Žodis – gydantis, guodžiantis, keliantis.

Šiandien dar yra daug žmonių, tiesiogiai pažinusių jo gyvą žodį, žvilgsnį, išsivadavusių iš priklausomybių, nugalėjusių vidinius demonus ir sugrįžusių iš dvasinės tremties. Sugrįžusių prie Gyvenimo, prie Dievo, sugrįžusių į save.

Kelios kartos žmonių užaugo stiprinamos jo išpažįtamų dvasinių vertybių. Pažino žmogų, kuris pasaulį ir kitus žmones priėmė su meile, atlaidumu ir pasitikėjimu. Kuris buvo laisvas, tiesus ir atviras. Nuoširdus. Žmonių kunigas.

Likimas lėmė, kad Tėvas Stanislovas yra nepriklausomos Lietuvos bendraamžis, tad jo biografijoje atsispindi visa epocha – valstybės gimimas ir branda, skaudūs santvarkų lūžiai ir viltingi kūrybos laikotarpiai.

Knyga, kurią laikote rankose, parašyta ne dabar. Dienos šviesą ji išvydo praėjus metams po Tėvo Stanislovo mirties, 2006-aisiais. Po metų buvo išleista pakartotinai. Abu leidimai greitai ištirpo, išsivaikščiojo po žmones: žmonės ilgėjosi Tėvo Stanislovo, alko jo žodžių, ieškojo atsakymų į kasdienes ir amžinuosius klausimus. Džiaugėsi kai kuriuos jų radę šioje pokalbių knygoje.

Kodėl *Pokalbiai Tėvo Stanislovo celėje* leidžiami dar kartą?

Todėl, kad ir šiandien žmogų kamuoja tos pačios mintys, rūpi tie patys kasdieniai ir amžinieji klausimai. Todėl, kad ir šiandien žmogui reikalingas Žodis, iš kurio sklinda meilė ir gerumas. Reikalingas žmogus, kuris išklaustų, suprastų ir paguostų.

Apie tai ir yra šie pokalbiai.

Jie žodis žodinė tokie, kokie buvo per daugelį autorės bendravimo su Tėvu Stanislovu metų. Pokalbiai nekupiūruoti ir nekoreguoti, nepritaikyti prie pakitusių realijų. Tikint ir tikintis, kad tai padės skaitytojui susidaryti tikresnį vaizdą apie kalbamąjį laikotarpį (1993–2004) ir įvykius, padės atskleisti tikresnį Tėvo Stanislovo paveikslą.

Tėvo Stanislovo žodžiai sugrįžta iš tylos, nepraradę savo gyvybės ir vertės.

Tėvo Stanislovo gyvenimas įkopia į antrą šimtmetį. Dabar jis gyvena žmonių atmintyje.

Vita Morkūnienė

Grižtantį reikia priimti

1993 metų rugsėjis

Juozo Bindoko nuotrauka

Visą amžių buvęs drąsesnis už savo meto visuomenę, tuo pat metu Tėvas Stanislovas buvo nuolankus ir mokėjo nusižeminti nenusižemindamas. Visą amžių buvęs laisvesnis už supančią minią, jis paklusniai vykdė griežtus kapucinų ordino įsakymus. Būdamas išvalgus, pasižymėjęs intuicija, žmogaus psichologijos išmanymu, kartais atrodė naivus ir bejėgis.

Tačiau bent šiek tiek atitraukus žvilgsnį tampa akivaizdu, kad Tėvas Stanislovas – amžinas opozicionierius, disidentiška asmenybė. Anos, sovietinės, santvarkos metais Paberžės susibūrimai nebuvo tokie jau nekalti. Paberžėje buvo „Bažnyčios kronika“ ir Vydūnas, Antanas Maceina ir Antano Šapokos *Lietuvos istorija*, enciklopedijų, prieškarinių kultūros leidinių, rusų disidentų veikalų, kurių kitur su žiburiu nerastum. Būtent iš Paberžės nemažai svečių išsivežė nusirašę ir „Tautiškos giesmės“ žodžius, čia pirmą kartą savo akimis pamatė trispalvę.

Tėvas Stanislovas už tautos pasipriešinimo ir atsparumo prieš svetimą valią ugdymą nekart nukentėjo. Tačiau tai jo nesustabdė. Opozicionieriška jo prigimtis sukildavo visuomet, vos pajutusi, kad kėsinamasi į vieno žmogaus, grupės ar visos visuomenės laisvę ir jos siekius.

Toji prigimtis nenurimo ir Lietuvai atgavus nepriklausomybę. Atslūgus pirmajai dainuojančios revoliucijos bangai, prasidėjus skaudiems santvarkiniams lūžiams, visuomenė skaidėsi, sluoksniavosi, poliarizavosi. Nesantaiką, sumaištį, susipriešinimą kėlė kolūkių griūtis, nuosavybės grąžinimas, privatizacijos procesai, desovietizacijos įstatymas, manipuliacijos slaptųjų archyvų dokumentais.

Daug Lietuvos žmonių pasijuto lyg ant lūžtančio ledo būtų palikti likimo valiai: be darbo, prie kurio buvo įpratę, ir neįsivaizdavo, kad staiga jo gali nelikti, be žemės, kurią tiek metų dirbo ir kuri išslydo iš po kojų, praktiškai – be ateities. Jautėsi be kaltės kalti, paniekinti, pažeminti, ignoruojami jau savųjų valdžios. Būtent tuo metu Tėvas Stanislovas naujai išeina į viešumą. „Negalėjau tylėti. Paprašiau kardinolą leidimo dalyvauti pasaulietinėse sueigose, ir jis neprieštaravo.“

Tėvas Stanislovas vienintelis iš Lietuvos kunigų dalyvauja Lietuvos ateities forumo (demokratinio opozicinio judėjimo – LAF) veikloje. Drąsiai ir nedvejodamas reiškia savo požiūrį į politinius įvykius, valdžios sprendimus, į spaudą, religinės doktrinos raidą. Skaudžiausiai reaguoja į bet kokią neteisybę, krintančią ant jo mylimų ir ginamų „grytelninkų“. Būtent už „grytelninkus“ jam kliuvo daugiausia, lyg kiekvienas jo ginamas buvęs kolūkietis būtų aršiausias komunistas ir nepriklausomybės priešas. Jo pasisakymas Žemdirbių sąjungos mitinge Vilniuje, žemdirbių sueigose, šeštadienio pamokslai *Tiesoje*, kiti vieši pasisakymai, bet koks krustelėjimas sukeldavo audras. Smūgiai sekė vienas po kito. Tėvą Stanislovą peikė ir kritikavo dešinėsios politinės jėgos, partijos, tuomet buvusios valdžioje, jam priekaištavo rikdėmai, jo veikla anaip tol nesizavėjo gana gausi to meto katalikiška spauda, šalto, negatyvaus nusiteikimo neslėpė ir daug luomo brolių.

1993-iaisiais nutiko iki tol Lietuvoje negirdėtas dalykas – viešu laišku Tėvą Stanislovą pasmerkė 153 Lietuvos kunigai. Šis pareiškimas buvo paskelbtas rugsėjo 29-ąją. Taip buvo „paminėta“ Tėvo Stanislovo 75-erių metų sukaktis. Nors daug tų kunigų vėliau jo asmeniškai atsiprašė, aiškindami, kad kitaip pasielgti negalėjo, vis dėlto tai buvo smūgis. Atlaikyti šį smūgį galėjo padėti tik žmonių meilė. Tais metais ypač sustiprėjo jo, kaip žmonių kunigo, autoritetas.

Tėvas Stanislovas šią savo veiklą aiškino labai paprastai: „Aš ne kaip politikas kalbu – kaip kunigas...“

Subliuškimas

– Žmogus patikėjo atgimęs, išlaisvėjęs. Patikėjo, kad nuo jo žodžio, veiksmo daug kas priklauso, patikėjo, kad jis – valstybės žmogus, pilietis, kad jis reikalingas visuomenei. Dabar ta palaiminga būseną blėsta. Kodėl nesijaučiame laimingi naujoje Lietuvoje, į kurią taip veržėmės?

– Per šiuos trejus metus kokia buvo pas mus euforika! Per daug dainavome, giedojome, degiojome žvakutes, griovėme ir statėme paminklus, mitingavome. Jau gana!.. Įsiklausyk ir pasižiūrėk, kas šiandien dedasi aplink mus, mummyse... Kas atsitiko? Aš bandau štai kaip aiškinti. Grįžkime prie žodžių „atgimimas, dvasin-gumas“, kurie, deja, jau nuvalkioti.

Tai, kas įvyko, pavadinčiau subliuškimu. Prieš keliolika metų, kai viskas buvo įsprausta į ideologinius rėmus, vos ne vos ruseno rezistencija – lyg priešingybė egzistuojančiai oficialiajai linijai. Anais vergystės laikais bet koks politikavimas buvo ne tik nepatartinas, bet ir pavojingas. Dabar politikuojame visi. Savime tai nėra blogai. Politikavimas – graikiškos kilmės žodis, reiškiantis rūpinimąsi kitais. Politikuojantis kalba daugiskaita, menkų interesų žmogus – vienaskaita. Visa tai gerai, bet labai sunku neįklimpti į politikavimo liūną, neužsisklęsti luzongo narve.

– Ne per seniausiai esate prasitarę, jog „politika yra labai greitai gendantis produktas“.

– Nežinau net, kodėl taip greitai gendantis. Dabar „politika“, „politikavimas“ jau tapo odioziniais, tai yra nekenčiamais, nepageidaujamais, nemaloniais žodžiais. Kodėl? Juk politika – tai valstybės valdymo menas. Argi mums neberūpi, kaip valdoma mūsų valstybė, kaip joje jaučiasi žmogus, kokį išpūdį pasaulyje apie Lietuvą gali paskleisti svečias? Deja, politikų rūpinimąsi kitais netruko pakeisti rūpestis savąja gerove, daugiskaitą – kategoriškas „Aš“.

– Prieš trejus metus tikrai negalvojome, kad taip atsitiks. Ir patys sau, ir pasauliui atrodėme tokie gražūs, unikalūs idealistai ir maksimalistai.

– Grįžkime prie to, kas įvyko prieš trejus metus. Dangus išgirdo teisiųjų mal-das – dangus atsivėrė. Plačiau apie tai nekalbėsiu, tiesiog – įvyko nuostabi per-maina. Bet dabar mane stebina kitkas – iš tikrųjų, ko mes taip stumdomės, ko nepasidalijam? Gal žinai, kas mane, vienuolį, tolimiausio kaimo klebonėlį, išstūmė į viršų, į viešąjį gyvenimą, į Lietuvos ateities forumą, Žemdirbių sąjūdį? Negalėjau ramiai žiūrėti į tą stumdymąsi, negalėjau ramiai klausytis priekaištų, kad nešūkauju prieš visus „buvusiuosius“.

Sugrįžimas iš dvasinės tremties

– Tėve Stanislovai, koks Jūsų požiūris į konvertitus? Ne tik į religinius – į visokio plauko atsivertėlius, kurie šiandien fanatiškai, uoliai, nemąstydami daro tai, ką vakar darė lygiai į priešingą pusę?

– Tikrai kone kiekviename žingsnyje gali susidurti su patriotu idealistu, kuris, rodos, čia pat sudegs iš meilės tėvynei ir artimui, o jau po dienos kitos tas pats žmogus fanatiškos neapykantos sužalotas, meilės jame – nė kruopelės, kiekviena kitaip mąstantį jis pasirengęs nuvesti ant laužo. Arba koks komjaunuolis aktyvistas, dar vakar nežinojęs, kad yra tokia Vasario 16-oji, šiandien iš rankų nepaleidžia trišpalvės. Arba ateistas, kuris per gyvenimą neatsisuko į bažnyčios pusę ir nemokėjo persižegnoti, šiandien uoliausiai skelbia Dievo žodį.

– Kaip atpažinti, kas yra praregėjęs, kas tik prisiplakėlis? Gal tuose žmonėse itin stipriai reiškiasi gamtos duotas instinktas išgyventi, gebėjimas naudingai prisitaikyti prie bet kokių pasikeitusių sąlygų? Aplinkui – minia prisiplakėlių?..

– Ne ne ne! Netiesa...

Saugok Dieve, aš jų nestumdau ir nesijuokiu iš jų. Jie buvo tremty, apsvaigime, kažkokioj baimėj. O kad grįžo? Na, ir gerai, kad grįžo.

– O jeigu vėl staiga pasikeistų laikas, sąlygos, valdžia? Kaip tuomet elgtųsi tie atsivertėliai?

– Nežinau. Ir kas man rūpi? Aš žiūriu į juos be nuostabos. Man atrodo, kad jie buvo labiau paveikti masinės psichologijos negu kiti žmonės. Man kartais net atrodo, kad jų sielose buvo kažkas suspenduota. Aš nemanau, kad jie paprasčiausiai „kailį persidažė“. Jie sugrįžo iš dvasinės tremties.

O fariziejų buvo visais laikais. Nieko nepadarysi.

Man labiau rūpi tie kiti, grįžusieji.

Atgaila – atgal į save

– Siūlyte patikėti žmogumi, kuris pasikeitė ne vieną ir ne du kartus? Ar gali žmogus per tokį trumpą laiką taip neatpažįstamai, taip iš esmės pasikeisti? Gal jis nebuvo nuoširdus nei tada, nei dabar?

– Juo doresnis žmogus, juo dažniau ir labiau jis gali keistis. Jeigu save analizuoji – būtinai keitiesi. Kitaip – vargas tau.

Kodėl turiu netikėti žmogumi? Juk kas sėkmadienį, suklypę prieš Švenčiausiąjį, giedame apie tikrąją mūsų sielos atgailą. Įsiklausyk: at-gai-lą – atgal... Atgaila – tai išvedimas iš nežinios. Atgailaujantis žmogus yra tas, kurs „permaino savo galvoseną“ – toks pirmasis atgailos žodžio komentaras.

Neatgailaujantis nusidėjėlis vien keikia aplinką, jis randa tūkstančius priežasčių blogiui paaiškinti, bet nuo visų tų paaiškinimų darosi dar painiau ir tamsiau. Viename sename pamokslėlyje sakiau, kad ant visų mūsų bažnyčių viršum jų durų reiktų užrašyti du Kristaus prisakymus: „Skelbkite atgailą ir gydykite ligonius.“ Tai prisakyta amžių amžiams.

– Šiandien madinga vieša atgaila. Madinga ir reikalauti viešos atgailos. Ar būtinai toji atgaila turi būti tokia, balsu išrėkta? Lyg būtų labiau reikalinga ne atgailaujančiam, bet atgailos reikalaujančiam?

– Čia labai rimta ir sudėtinga tema. Prisiminkime biblinį Sūnų Palaidūną. Sugrįžusį tėvas apglėbė, atleido negėdydamas jo ir nieko neklausinėdamas.

Grįžtantį reikia priimti. Su meile priimti klydusį. Dovanoti, o ne keršyti. Tai mano gyvenimo ir mano pamokslų leitmotyvas.

Prisiminei tą kampaniją, kai iš visų „buvusiųjų“ buvo pareikalauta viešos atgailos.

Kas turi atgailauti? Tas, kuris nuolatos į kitą pirštu bado. Matai, man, kaip kunigui, tai tikra tragedija: kuo krikščioniškesnis, dešinesnis, tuo piktesnis, tuo daugiau pagiežos, keršto, noro teisti kitą. Pažiūrėk, kiek toj pusėj keiksmų. Kada jie atgailaus? Kada permainys savo galvosenos kryptį?

Blogai, kai laikai akmenį užantyje. Negražu prikaišioti praeities klaidas klydusiems, jeigu žmogus šiandien iš širdies darbuojasi dėl Lietuvos. Kraipau galvą: kodėl taip sunku patikėti, kad žmogus gali sugrįžti atgal? Kodėl aš turiu netikėti žmogumi?

Pasakyk man, kodėl turi netikėti tu?

Kai aš atgailaudamas įsiklausau į savo širdies neramų plakimą, aš ten viską išskaitau ir surandu. Gal ir kitas žmogus taip pat?

Keiksmologija – bailiųjų ginklas

– Keiksmų aplinkui tikrai daug. Išrėktų ar šiaip taip sutramdytų. Ne tik partijose, politinėje arenoje – visur. Atrodo, jie tvyro net ore. Eini gatve, matai žmogų, pritvinkusį tūžmasties. Jis tyli, bet tik ir laukia, kad kas nors užkabintų jį, bent alkūne užkliudytų. Tada jau...

– Ale kaip keikiasi...

Tik pagailėkim jų. Pirmiausia keikiasi tas, kuris bailus. Keikiasi tas, kuris silpnas, kurio menkas protas, bet stipri gerklė...

– Bet juk tas pats žmogus sekmadieniais eina į bažnyčią, brukasi prie altoriaus, Dievo avinėlio žvilgsniu žiūri į kunigą ir stropiai šnibžda maldos žodžius. Užvėręs bažnyčios duris, vėl tampa azartišku ragany medžioklės dalyviu.

Kaip tai dera viename žmoguje?

– Nežinau, nežinau. Man baisu dėl to. Tiesa, naujienos tu man nepasakei. Skaityk Bibliją. Kiek Jėzus yra pasakęs rūsčių žodžių štai tiems – dešiniams. Juk fariziejai – tai dievobaimingieji. Matai, kokia tragedija... Esu sakęs ir tebetvirtinu, kad kai kurie krikščioniškieji laikraščiai smirdėte smirda neapykanta. Neapykanta užtam-sina akis, o tada – chaosas. Imk *Apžvalgą*, imk *XXI amžių*, kad ir *Lietuvos aidą*.

Išanalizavusi jų tekstus, turėtumei tikrą keiksmologijos studiją.

Bet eikim toliau...

Nuodėmė

– Pasakyk man, kodėl toks baisus laikotarpis atėjo? Matai, kaip meilė visur aplinkui stingsta?..

– *Jeigu nepasakote Jūs, ką aš galiu pasakyti? Man vis tiek dar norisi tikėti, kad dabar, kai esame laisvi, mūsų tikėjimas, krikščioniškoji moralė, artimo meilė turi kasdien stiprėti.*

– Deja, taip nėra. Nesiseka mums susitaikyti, būti vieningiems, kaip tikėjomės. Mūsų moralė smuko. Bažnyčios, dvasininkų autoritetas – taip pat, kad ir kaip skaudu man būtų šitai sakyti. Priespaudos ir persekiojimo metais Katalikų Bažnyčia buvo labiau gerbiama negu dabar. Turiu galvoje paprastus žmones, kuriems Bažnyčia buvo didelis idealas, kol jie nepamatė konkrečios politikos, kol šventovėse šventųjų paveikslų nepakeitė politikų portretai. Dabar iš sakyklų ne taip retai skelbiamas ne Dievo žodis, o politinė agitacija.

– *Bet Bažnyčia neturėtų taip daryti. Juk tai nuodėmė?*

– Didelė nuodėmė, kurią turėsime skaudžiai išpirkti. Tačiau man skausmo daugiau negu tau. Aš nuolatos apie tai galvoju, kalbu, rašau. Negaliu tylėti...

– *Norėčiau, kad Bažnyčia padėtų man dvasiškai stiprėti, laisvėti, surasti santarvę su savimi, nusiraminti, tačiau pasijuntu joje suvaržyta ir nelabai kam reikalinga.*

– Skirk religiją nuo tikėjimo. Tavo tikėjimas gali būti stipresnis už paties Popiežiaus ar mano tikėjimą, o kad religija tau darosi atšiauri, kuo aš kaltas?

O kad sunku?! Ne tau vienai sunku. Tik kodėl taip ilgai tyli vyskupai, nesistengia užpildyti šio vis didėjančio plyšio?